

S. Sayısı: 210

1936

**HAVAYOLLARI DEVLET İŞLETME
İDARESİ BÜTÇESİ**

Havayolları Devlet işletme idaresi 1936 yılı bütçesi hakkında kanun lâyihası ve bütçe encümeni mazbatası (1/440)

T. C.
Başvekâlet
Kararlar müdürlüğü
Sayı: 6/701

29 - II - 1936

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Hava yolları Devlet işletme idaresi 1936 malî yılı bütçesi hakkında Nafia vekilliğine hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 26 - 11 - 1936 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil
I. İnönü

Türk Hava münakalât idaresi 1936 bütçesi esbabı mucibe lâyihası

Varidat

Birinci fasıl : 447 388 liradır. Bütçe açığı olup umumî bütçeden yardım olarak istenilmektedir. Bu yardım, Devletin malî olmak üzere yapılacak mabani ve tesisata sarfedileceğinden Devletin serveti arasında kalacak demektir.

İkinci fasıl : 86 000 liradır. Senede $234 \times 1\,600 = 374\,400$ kilometre uçuş yapıldığına ve beher kilometre uçuş için vasatî 17,5 kuruş varidat temin edildiğine göre yolcu hasılatı 65 000 lira olur. Ayrıca paket ve bagaj nakliyatı varidatı da 16 000 lira tahmin edilmektedir. Posta nakliyatından varidat ta 5 000 lira olduğuna göre mecmuu 86 000 lira olur.

Üçüncü fasıl : 64 000 liradır. Muhtelif meydanlarda açılacak bahçeler, gazino ve saire kiralarından tayyarelere ve idareye aid münasib yerlere kabul edilecek ilânlarla diğer hususattan 10 000 lira kadar varidat temin edileceği tahmin edilmektedir.

54 000 lira kadar da teberrüatta ve yardımlarda bulunulacağı ümid olunuyor. Ezeümle idare mesaisinin Türk Hava kurumu gayeleriyle olan mütabakatı hasebile Türk Hava kurumundan idaremizin bu miktarın fevkinde bile bir yardım göreceği kuvvetle tahmin edilmektedir.

Sarfıyat

Birinci fasıl

Madde 1 — 9 168 liradır. Tafsilâtı maaş cetvellerinde gösterilmiştir.

(S. Sayısı : 210)

Madde 2 — 86 220 liradır. Tafsilâtı ücret cetvelinde gösterilmiştir.

İkinci fasıl

Madde 1 — 10 000 liradır. Günde vasatî 1600 kilometre uçuş yapılacağına ve senede 234 gün çalışılacağına ve her tayyarede bir pilot ile bir makinist bulunacağına nazaran bunlara beher kilometre için 1,25 kuruş ikramiye verildiğinden ikramiye yekûnu;

$$\frac{234 \times 1600 \times 2 \times 1,25}{100} = 9360 \text{ olur.}$$

Diğer vazife uçuşları için de asgarî 640 lira hesab edilince, ikramiye yekûnu 10 000 lira eder.

Madde 2 — 30 000 liradır. Behemehal sigorta ettirilmeleri kanunî bir borç olan uçucu eşhas ile mevcut nakil vasıtaları ve tesisatın sigortası için bütçeye konulmuş olan bu para ihtiyacı karşılamaya kifayet edemeyecektir. Çünkü tayyarecilikte sigorta çok pahalı olur. Düşüş kazalarından başka mütemadiyen en seriyüliştial benzinele iştilal edilmesi bu halin sebebidir. Bundan maada bu biletlerin satış komisyonu ve her hangi bir sebeple verilmesi icab eden tazminatlar da bu madde den ödenecektir.

Üçüncü fasıl

Madde 1 — 20 000 liradır. 1935 senesinde staj görmek ve bilfiil tayyare fabrikalarında ve tayyare işletmeciliğinde çalışmak üzere Londraya dokuz kişi gönderilmiştir.

1936 senesinde de aynı şekilde işçiler ve memurlar gönderilecektir. Bunlar ve bu gibi işler için 10 000 lira asgaridir. Bundan başka muhtelif meydanlar tesis ve tetkik edilecektir. Bunlara gidecek memurların yekûnu oldukça kabarıktır. Servis çoğalınca memurların teftişleri ve diğer vazife uçuşları da artacaktır.

Dördüncü fasıl

Madde 1 — 70 000 liradır. Senede uçuş saati $1\ 600/200 \times 234 = 1\ 872$ olacaktır. Bir tayyarenin saatte benzin sarfiyatı 100 litre olduğundan idarenin uçuştan dolayı benzin sarfiyatı 187200 ton olur. Benzinin tonu 270 liraya alınabilirse 1936 senesinde sarfedilecek benzin bedeli 50 544 liraya baliğ olur. Bu müddet zarfında sarfolunacak yağ miktarı $1\ 872 \times 9 = 16\ 848$ tondur. Bir ton yağ 650 liraya alındığına nazaran 1936 senesinde sarfolunacak yağ bedelinin 10 951,20 lira olduğu anlaşılır. Üç otobüsün ve motosikletin benzin, yağ, temizlemesi ve sairesi de 8 504,80 lira farzedilince bu mecmuun 70 000 lirayı bulduğu görülür.

Beşinci fasıl

Madde 1 — 10 000 liradır. Yeni başlanan tayyare servisi için bir çok talimatlar, muhasebe evrakı, biletler, atelye ve tamirhane evrakı gibi matbualara ihtiyaç vardır.

İlânlar, tayyarecilikte büyük bir masrafa mal olursa da bu sene için bu tah-

sisatla matlub şekilde propağanda yapmağa imkân bulunamıyacaktır. Sekiz kısımdan mürekkebe olan idarenin tenvir ve teshini için asgarî 1 500 liraya ihtiyaç vardır. Bilhassa cenebilerle yapılmak mecburiyeti olan telgraf ve saire muhaberelelerini büyük masrafları mucib olmaktadır.

Bu itibarla 10 000 lira bu işler için asgaridir.

Madde 2 — 3 000 liradır. Bu para müteferrika ile telefon muhabere ücreti, atelye ve telsizlerin çekeceği ceryan bedeli ve saireye sarfedilmek için konulmuştur.

Madde 3 — 2 500 liradır. Sekiz kısımdan mürekkebe olan dairede mefruşat pek basittir. Muhtelif büyüklerin ziyaret etmekte oldukları dairede bu fena mefruşatın değiştirilmesi için bu para kâfi gelmiyeycekse de gelecek seneler bütçelerine konulacak tahsisatla da bu noksan peyderpey tamamlanacaktır.

Madde 4 — 1 500 liradır. Pilotlarla diğer uçuşu eşhas için her hava idaresinde olduğu gibi uçuş elbiselerine ve edevatına ihtiyaç vardır. Kışın meydanları dolaşan bekçiler için de gocuklar ve kış elbiseleri temini zaruridir. Bu para bu işe kifayet etmeyecektir. Bu sene için alınacak bir kaç takımı münavebe ile uçuculara ve bekçilere giydirmek mecburiyeti olacaktır.

Madde 5 — 2 000 liradır. İdarenin, piyasa yerlerinde acentaları bulunacaktır. Buralarda halka bilet satmak, ilânları teşhir etmek, sevkedilecek paketleri kabul ve gelenleri tevzi etmek gibi işler yapılacaktır. Bu sene yalnız İstanbul ile Ankarada bu şekilde iki merkez açılacaktır. Bunların senelik icarları için 2 000 lira asgaridir.

Madde 6 — 1 500 liradır. Sıhhiye vekâletince idare işlerine bakmak üzere bir tabib memur edilmiştir. Fakat sıhî malzeme ve edevatımız olmadığından doktor, vazifesini yapamamaktadır. Alınacak aletler ve ilâçlar için bu para asgaridir.

Altıncı fasıl

Madde 1 — 140 000 liradır. 1935 te alınan üç tayyare için altı yedek motör alınacaktır ki beherinin bedeli 6 500 lira olduğundan altı motör için 39 000 lira, uzak yolculuk için iki tayyare alınacaktır ki beheri 40 000 lira olduğuna göre iki tayyare için 80 000 lira, yeni açılacak iki atölye için alınacak edevat asgarî beşer bin lira sarfile tedarik edilebilir ki bu sebeple $5\ 000 \times 2 = 10\ 000$ lira, bir otobüs, bir kamyon, üç motosiklet satın alınması için 11 000 lira lâzım olduğundan bu maddenin yekûnu 140 000 lira eder.

Madde 2 — 50 000 liradır. Bu paranın 45 000 lirası 1936 senesinde meydanlarımıza kurmaya başlayacağımız sabit telsiz cihazı içindir. Komple bir cihazın bu para ile temini gayet güç olacaktır.

5 000 lira da yine muhtelif meydanlara kurmak mecburiyetinde olduğumuz rasat merkezlerinin tesisine başlamak içindir.

Madde 3 — 150 000 liradır. Bu para şu ihtiyaçlara karşılıktır:

- 9 000 Telsiz istasyon binaları
- 106 000 (Hangar ve tamirhane inşaat ile meydanların tanzim ve tesviyesi).
- 15 000 İstanbul ve Ankara istasyon binaları.
- 20 000 Ankarada bir Müdüriyeti umumiye binası.

150 000 Lira eder.

Alınacak tayyarelerle beraber elimizde yedi tayyare olacaktır. Bunlar için ikisi Ankarada, ikisi de İstanbulda olmak üzere asgarî dört hangara ihtiyaç var. Beher hangarın yirmi beş bin liradan daha ucuz yapılması imkânsızdır. Meydanların tesviyesi büyük ve masraflı bir ameliyedir.

Pisler için yapılması zarurî masraflar da düşünülünce bu paranın bu ihtiyaçların yarısını bile temin edemeyeceği anlaşılır.

Yedinci fasıl

Madde 1 — 10 000 liradır. Bu para mütedavil sermaye olarak vazedilmiştir. Böyle bir paraya idarenin katî ihtiyacı vardır. Meydanda lokanta işletmek, bir bahçe tesis etmek, boş gelen tayyarelere bazı şeyler yükleyerek burada onları satmak ve bazı hususlarda sigortayı bizzat idareye yaptırmak gibi hususlar idareye bir çok varidat temin edebilir. Diğer Devletlerin hava kumpanyaları bu yüzden idarelerinde büyük kârlar temin etmektedirler.

Sekizinci fasıl

Madde 1 — 1 500 liradır. Cümhuriyet Merkez bankası hissesidir. Bütçe yekûnu her ne kadar fazla ise de mühim bir kısmı yardım ile temin edileceğinden bu hisse idarenin varidatı olan 150 000 lira üzerinden hesap edilmiştir.

Hulâsa:

Bütçemiz biri tesisat, diğeri işletme masrafı olarak iki kısmı ihtiva ediyor. Yeni teşkil edilmekte bulunan bir müessese için bir miktar tesis masrafı tahsisi zaruridir. İşletme masrafı ise 245 888 liradır. Bu masrafın 100 000 lira kadar bir kısmı maaş, ücret, ikramiye ve mütebaki kısmı da benzin, yağ ve alât ve edevat gibi şeylere sarfedileceğinden vergi, gümrük ve saire olarak işbu meblâğdan 100 000 lira kadar bir kısmı tekrar Devlet Hazinesine girecektir. Bu sebeple işletme için hakikî masraf 150 000 liradan dun olacaktır. Bütçemizin varidat kısmı ise 150 000 liradır. Geçen sene bütçesinde işletme masrafları mecmuu 283 000 lira olduğu halde bu senenin daha geniş faaliyet programına rağmen bu miktarın da tanziline muvaffak oluşumuzun en mühim sebebi, yeni alınan tayyarelerin daha az masrafla işleyebilecek evsafa olmalarıdır. Bütün dünya sivil hava işletmelerinde en müterakki milletler de dahil olduğu halde bütçelerin ekseriya yüzde doksanı bulan ve bazan bu miktarı da geçen açıkları Devlet hazinelerinden ödenmekte ve buna rağmen bu müesseselerin daha ziyade tevsii iştenmektedir.

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
Mazbata No. 170
Esas No. 1/440

27 - V - 1936

Yüksek Reisliğe

Havayolları Devlet işletme idaresinin 1936 malî yılı bütçesine dair olup Başvekâletin 29 şubat 1936 tarih ve 6/701 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası encümenimize verilmiş olmakla Nafia vekili Ali Çetinkaya ile Havayolları Devlet işletme idaresi müdürü vekili Şevket hazır oldukları halde okundu ve konuşuldu:

1935 malî yılı zarfında 600 000 liralık bir bütçe ile idare edilmiş olan Havayolları Devlet işletme idaresinin 1936 malî yılı bütçesi 597 388 lira olarak teklif edilmektedir. Ankarada kurulacak tayyare meydanı arazisi mübayaâ edilmek üzere idarenin 1935 bütçesine 250 000 liralık fevkalâde tahsisat ilâve edilmişse de bu ilâve fevkalâde mahiyette olduğundan bu miktarın normal bütçe masraflarından hariç bırakılması icap etmekte ve bu hesaba göre 1936 malî yılı için teklif olunan bütçe ile 1935 bütçesi arasında mühim bir fark görülmemektedir.

Varidatın mühim bir kısmını umumî bütçeden yapılacak yardım teşkil etmekte olan bu idarenin muhtelif işletmeden elde edeceği varidat ile müteferrik hasılat ve teberruattan hasıl olacak gelirlerin 150 000 liraya varabileceği tahmin edilmiş ve bu tahmin encümenimizce de uygun bulunmuş ise de umumî bütçeye konan yardım tahsisatı 450 000 lira olduğu cihetle yardım olarak konan parayı buna göre tashihi ve neticede varidat yekûnunun 600 000 lira olarak tesbiti muvafık görülmüştür.

Masraf bütçesinin muhtelif tertiplerine konan tahsisat ihtiyaca uygun görülmek itibarile teklif veçhile kabul edilmiştir.

Kanun lâyihasının ikinci maddesi yukarıda arzolunan tadilât dairesinde yeniden yazılmış ve maaşlı olarak teklif edilen memuriyetlerin, daimî hükümleri ihtiva eden bir kanunla tesbiti icab edeceğine binaen teklif edilen kadromun maaşlı kısmı encümenimizce ücrete tahvil edilmiş ve 3 neü maddeye bağlı cetvel bu esasa göre değiştirilmiştir. Diğer maddeler olduğu gibi kabul edilmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine konulmak üzere Yüksek Reisliğe sunuldu.

Reis Burdur M. Şeref Özkan	Reis V. Isparta Mükerrem Ünsal	M. M. Trabzon Sırrı Day	Kâtib İstanbul F. Öymen		
Gazi Anteb A. H. Ayerdem	Gümüştane D. Sakarya	Kayseri N. Kerven	Ankara Y. G. Kargı		
Çorum M. Cantekin	Çorum E. Sabri Akgöl	Muş Ş. Çiloğlu	Muş Ş. Ataman	Ordu H. Yalman	Sivas Remzi Çiner

Hava yolları Devlet işletme idaresinin 1936 malî yılı bütçe kanunu lâiyhası

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

MADDE 1 — Havayolları Devlet işletme idaresi 1936 malî yılı masrafları için bağı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 597 388 lira tahsisat verilmiştir.

MADDE 2 — İdarenin 1936 malî yılı masraflarına karşılık olan varidat bağı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 597 388 lira olarak tahmin edilmiştir.

MADDE 3 — İdarenin 1936 malî yılı maaslı memurlar (C), ücretli memur ve müstahdemler (D) ve nakil vasıtaları kadroları bağı (E) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

MADDE 4 — İdare tarafından işletilmekte olan tayyarelerin hasılatı buna mahsus kanun ve tarifeler dairesinde alınır.

MADDE 5 — Havayolları Devlet işletme idaresine mütedavil sermaye olarak 10 000 lira tahsis edilmiştir.

MADDE 6 — İşbu sermayenin kullanılışından hâsıl olacak varidat ile sermaye 50 000 lirayı buluncaya kadar her sene devrolunur.

MADDE 7 — İstihkakları bütçe tasarrufundan verilmek, gündelikleri bir liradan veya aylıkları kırk liradan fazla olmamak ve aylık istihkakları yekûnu bin lirayı geçmemek üzere lüzumu kadar şakird ve memur namzedi ile yine aylığı yüz lirayı geçmemek üzere bir avukat istihdamına genel direktörlük mezundur.

MADDE 8 — Bu kanun 1 haziran 1936 tarihinden muteberdir.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN TADİLİ

MADDE 1 — Aynen kabul

MADDE 2 — İdarenin 1936 malî yılı masraflarına karşılık olan varidat bağı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 600 000 lira olarak tahmin edilmiştir.

MADDE 3 — İdarenin 1936 malî yılı memur ve müstahdemleri ile nakil vasıtaları kadrosu bağı (D) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

MADDE 4 — Aynen kabul

MADDE 5 — Aynen kabul

MADDE 6 — Aynen kabul

MADDE 7 — Aynen kabul

MADDE 8 — Aynen kabul

MADDE 9 — Bu kanunun hükümlerini icraya Nafia ve Maliye vekilleri memurdur.

11 - V - 1936

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İ. İnönü</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>K. Özalp</i>
Da. V.	Ha. V. V.	Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>S. Arıkan</i>	<i>A. Çetinkaya</i>	<i>C. Bayar</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>Rana Tarhan</i>	<i>Muklis Erkmen</i>

MADDE 9 — Aynen kabul

A - CETVELİ

F.	M.	Muhassasatın nevi	1935 Mali yılı tahsisatı Lira	1936 mali yılı için Hükümetçe taleb edilen Lira	Encümençe kabul edilen Lira
1		Memur ve müstahdemler ücretleri	75 540	95 388	95 388
0		Ecnebi mütehassısları ücreti	8 500	0	0
2		İkramiye ve sigorta			
	1	Kilometre uçuş parası	6 500	10 000	10 000
	2	Hava ve yer nakil vasıtalarile uçucu eşhasın ve eşyanın sigortaları, tazminat ve biletlerin satış komisyonu	5 000	30 000	30 000
		Fasıl yekûnu	11 500	40 000	40 000
3		Harcırah			10 000
4		Yabancı memleketler harcırahı	13 000	20 000	10 000
5		Hava ve yer nakil vasıtalarının benzin, yağ ve saire masrafları	60 000	70 000	70 000
6		İdare masrafları			
	1	Kırtasiye, matbu evrak, reklâm, tenvir, teshin ve muhabere	0	10 000	10 000
	2	Müteferrika [Telefon ücreti, atölye ile telsizlerin elektrik sarfiyatı dahildir]	0	3 000	3 000
	3	Mefruşat	0	2 500	2 500
	4	Melbusat	0	1 500	1 500
	5	İcar bedeli	0	2 000	2 000
	6	Sıhî malzeme ve edevat	0	1 500	1 500
		Fasıl yekûnu	4 500	20 500	20 500
7		Tesisat masrafı			
	1	Hava ve yer nakil vasıtalarının ve bu vasıtalara lâzım olan yedek motör ve malzemenin satın alınması, tamir ve atelye malzemesi bedelleri	119 500	140 000	140 000
	2	Telsiz ve rasat cihazları muba-yaası ve tesisi	0	50 000	50 000

F.	M.	Muhassasatın nev'i	1935	1936 malî yılı için	
			Mali yılı tahsisatı Lira	Hükûmetçe talep edilen Lira	Encümençe kabul edilen Lira
	3	İstasyon ve telsiz binaları ve tamirhaneler inşa ve meydanların istimlâk ve tesviyesi	101 520	150 000	150 000
		Fasıl yekûnu	221 020	340 000	340 000
8		Mütedavil sermaye	0	10 000	10 000
9		1715 numaralı kanunun 8 nci maddesi mucibince Cümhuriyet merkez bankasına verilecek itfa karşılığı	5 940	1 500	1 500
0		Büyükderede Aeroesperesso İtalyana şirketine aid bulunan deniz tayyare limanile müstemilâtının ve üzerindeki sabit ve müteharrik tesisatın mubayaa bedeli	200 000	0	0
0		Ankarada kurulacak tayyare meydanı arazisi mubayaa bedeli	250 000	0	0
		UMUMÎ YEKÛN	850 000	597 388	597 388

B - CETVELİ

F.	M.	Varidatın nev'i	1935	1936 malî yılı için	
			Mali yılı muhammenatı Lira	Hükûmetçe tahmin edilen Lira	Encümençe tahmin edilen Lira
1		Umumî bütçeden yardım	250 000	447 388	450 000
2		Muhtelif işletme varidatı	100 000	86 000	86 000
3		Müteferik hasılat ve teberrü	0	64 000	64 000
0		Devlet demiryolları bütçesinden yardım	500 000	0	0
		UMUMÎ YEKÛN	850 000	597 388	600 000

D - CETVELİ

Memuriyetin nevi	Aded	Ücret
<i>Müdiriyet</i>		
Umum müdür	1	400
» » muavini	1	250
Muhasib	1	150
	3	
<i>Müdiriyet kalemi</i>		
Kalem şefi	1	125
Kâtib	1	75
<i>Muamelât</i>		
Muamelât memuru	1	120
Dosya memuru	1	75
Kâtib	1	75
<i>Muhasebe</i>		
Ayniyat muhasibi	1	100
Kâtib	1	75
Mutemed	1	75
Ambar memuru	1	75
<i>F'en kısmı</i>		
Fen kısmı şefi	1	300
Baş pilot	1	250
Baş makinist	1	250
Telsiz mütehassısı	1	250
Rasad şefi	1	200
Kâtib	1	75
<i>Sıhhiye</i>		
Küçük sıhhiye memuru	2	70
Odaçı	3	30
<i>Meydanlar</i>		
Meydan müdürü	3	150
» Memuru	3	120
Uçuş makinisti	2	150
» »	2	125
» »	4	100
Yer »	4	80

Memuriyetin nevi	Aded	Ücret
Pilot	3	200
»	3	180
Telsiz başmemuru	3	125
» »	3	100
Rasad memuru	3	100
Şoför	3	70
Odacı	3	30
Bekçi	6	30
Daîmî amele	6	25

NAKİL VASITALARI KADROSU

Aded	Cinsi
1	Amerikan yolcu tayyaresi
1	Alman Yünkers yolcu tayyaresi
3	Dragon Rapid yolcu tayyaresi
2	Tayyare (Yeni alınacak)
4	Otobüs (Biri yeni alınacak)
1	Kamyon (Yeni alınacak)
3	Motosiklet (Yeni alınacak)
1	Motorbot
2	Sandal

